Az első gyakorlat

Most, hogy elkezdhetjük kutyánk tényleges tanítását, el kell döntenünk, hogy mi legyen, amit először megtanítunk neki. Mindenképpen valami olyat válasszunk, ami nagyon egyszerű és rövid lefolyású. Ha felnőtt kutyánk van, aki már bizonyos gyakorlatokat jól-rosszul elsajátított, akkor semmi esetre se tanítsunk olyat, amit már tud, mert a már megtanult gyakorlat zavarhatja a munkánkat. A gyakorlatnak nem is kell feltétlenül hasznosnak lennie, hiszen most nem az a cél, hogy egy konkrét dolgot megtanuljon a kutyánk, hanem inkább az, hogy a klikkerrel való tanulás képességét elsajátítsa (és mi is a tanítást!!!). Ha kölyökkutyánk van választhatjuk, például az ülés vagy fekvés gyakorlatot. Ez azért is könnyű mert a kutya magától is ül, vagy fekszik, tehát nem kell valami gyökeresen újat elsajátítania. Válasszuk mondjuk az ülést. (Felnőtt, már képzett kutyánál inkább valamilyen más gyakorlattal pl. célkövetéssel, pálcázással érdemes kezdeni. Lásd egy későbbi cikkben.)

Ültetés – spontán viselkedések rögzítése

Tankoljunk fel jutalomfalatokkal (mondjuk legalább 50), vegyük magunkhoz a klikkert (és a kutyánkat). Melegítsünk be. 3-4 alkalommal

klikkeljünk és adjunk jutalomfalatot (K/J), hasonlóan, mint ahogy a kondicionálás során tettük. Ez elég lesz arra, hogy kutyánk belelendüljön a „kattogtatós játékba”. Innentől azonban a szabály egy kicsit változik. Most már nem mindegy, mikor klikkelünk. Figyeljük kiskutyánkat, aki nyilván mindenfélét fog csinálni. Ha véletlenül leülne, klikkeljünk amikor a feneke éppen elérte a földet, majd adjunk jutalomfalatot. Ha a kutyánk rögtön felugrik a klikker hangjára és a falatot már állva eszi, ne aggódjunk, ez nem probléma. Jegyezzük meg, a klikker hangja a gyakorlat végét jelzi, azaz amint a kutya meghallja, szabadon azt tehet, amit csak akar (többnyire hozzánk rohan a jól megérdemelt jutalomért). Ez eleinte picit furcsának tűnhet, de ne aggódjunk. Ha a kutyánk megette a falatot, újra helyezkedjünk figyelőállásba, hogy elcsíphessük a következő ülését. (ha véletlenül ülve marad volna, és ülés közben ette meg a falatot az sem baj, mozduljunk el egy kicsit, hogy felkeljen). Következő ülésénél K/J újra. Figyeljünk arra,

hogy pontosan akkor történjen, amikor a kutya feneke elérte a földet. Az időzítés nagyon fontos! Ha nem vagyunk túl jók benne, egy jó tanács: Inkább korábban klikkeljünk mint később. Ha később klikkelünk mint kellene, esetleg olyan dolgot taníthatunk, amit nem akartunk igazából (például nem a leülést hanem az ülésből felkelést, és a kutyánk mindig csak egy pillanatra fog leülni és egyből fel is ugrik magától). Ha egy picit korábban klikkelünk, akkor ilyen veszély nincs, legfeljebb kicsit lassabban fogunk haladni.

Ismételjük ezt a gyakorlatot (az ülésre K/J) 8-10 alkalommal, majd tartsunk egy rövid 1-2 perces szünetet. Ezt a 8-10-es „csomagot” még 2-3 szor megismételhetjük, mire elfogy az előkészített összes jutalomfalat. Fontos, hogy mindig a csúcsponton fejezzük be, azaz ha kutyánk láthatóan elkalandozik inkább dolgozzunk kevesebbet. Az utolsó üléskor

elhangzó klikkelés után adjunk egy picit több jutalmat, hogy egy kicsit többet ehessen (akár egy kis marékkal) és látványosan örvendezhetünk, dicsérgethetjük is. Tegyük el a klikkert és aznapra fejezzük be a gyakorlást.

Néhány jó tanács:

- Miközben dolgozunk ne csapjunk túl nagy hűhót. Felesleges a kiskutyához beszélni, vagy gügyögni neki. Attól nem fog hamarabb rájönni, hogy mik a játék szabályai, viszont elvonhatja a figyelmét (persze ha elkalandozik, azért felhívhatjuk magunkra a figyelmét). Az is fontos, hogy ilyenkor nem kell mondogatni, hogy „ül”, hiszen még úgysem tudja mi az. (ez szintén

furcsának tűnhet, de a klikkeres kiképzésben először tanítjuk meg a gyakorlatot, és a jelek, parancsok csak akkor következnek, ha a gyakorlatot már ismeri és jól végre tudja hajtani. Másfelől ez persze logikus is, hiszen hiába kiabáljuk valakinek, hogy „biciklizz”, előtte meg kell tanulnia biciklizni, csak utána tudja végehajtani a parancsot.)

- Ha már pár alkalommal gyakoroltunk így, próbáljuk meg minél változatosabb esetekben is megerősíteni az ülést. Például egy másik szobában, vagy hozzánk képest más pozícióban: néha előttünk, néha mellettünk. Aztán mi is felvehetünk különféle pozíciókat: néha leguggolunk, néha állunk stb. A lényeg, hogy a kutyának azt tanítsuk, mindegy hol vagy, mindegy, hogy mi vagy ki van a környéken, hogy a gazda épp ül vagy áll. Leülni mindenképpen jó.

Az „ül” hangjel

Néhány alkalom után észre fogjuk venni, hogy kutyánk egyre sűrűbben és tudatosabban fog leülni és látványosan várja a klikkert. Ha már nagy magabiztossággal meg tudjuk jósolni, hogy kutyánk mikor készül leülni, itt az ideje, hogy bevezessük az „ül” hangjelet. Nem kell mást tennünk, csak amikor látjuk, hogy éppen leül, mondjuk ki a használni kívánt hangjelet: „ül”. Az „ül” jelet tehát akkor mondjuk, amikor a kutya feneke a föld felé közeledik. Ha elérte az ülő pozíciót továbbra is K/J, akárcsak eddig. (figyelem! itt nem

várjuk még el, hogy a kutya reagáljon a jelre, hiszen a cselekvéssel egyszerre mondjuk ki) Ezt kb. 40-50 alkalommal érdemes megismételni. Ennyi már általában elég, hogy a hangjel és a cselekvés összekapcsolódjon.

A megfelelő számú ismétlés után újra tehetünk egy próbát: várjuk ki, amikor a kutya éppen nem készül leülni és mondjuk ki az „ül” jelet. Ha a kutya elkezd leülni azonnal K/J. Ezt próbáljuk ki még párszor. Ha úgy tűnik, hogy a kutya reagál a hangjelre, akkor innentől kezdve már mondjuk

előre az „ül” jelet, mielőtt még a kutya elkezdene leülni. Ha nem kezd leülni a jelre, akkor egy darabig még folytassuk a hangjel adását a cselekvéssel párhuzamosan, és csak később próbáljuk meg újra a tesztet.

Ha a kutya a hangjel hatására leült, ismét változtatunk egy kicsit a szabályokon. Mostantól csak akkor jár K/J, ha a kutya az után ült le, miután mondtuk az „ül” hangjelet. Ha csak úgy magától ül le, akkor már nem jár, vagyis a spontán leüléseket mostantól **soha** nem erősítjük meg. Ez fontos! Eleinte nagyon meg lesz zavarodva,

hiszen a leülések eddig mindig működtek, most meg hirtelen nem mindegyik. Egy kis időbe beletelik, mire rájön, hogy csak azok jók, amiket az „ül” jel után csinál. Látni fogjuk majd, hogy mikor jön rá, mert onnantól kezdve várni fogja, hogy mikor mondjuk a mágikus „ül” jelet és egyre kevésbé produkálja önállóan az ülést. (Természetesen egyéb szituációkban azért a kutya még ugyanúgy fog ülni magától is, mint eddig)

Ha eddig eljutottunk, akkor „elkészült” az ülés gyakorlatunk. Persze ezt

hasonló módon, még gyakorolni kell idegen környezetben is, egyre növelve a külső, zavaró ingerek mennyiségét.

Figyeljük meg, hogy a gyakorlat tanítása során egyáltalán nem befolyásoltuk fizikailag a kutyát, egyszerűen csak megerősítettük az általa amúgy is felajánlott viselkedést. Az ilyen módon való tanítást, a **viselk edés elkapásának**

nevezzük, azaz a spontán történő viselkedést egyszerűen „elkapjuk” menet közben a klikker segítségével.

Fektetés – rávezetéses módszer

Az előbb használt módszer esetében a spontán megtörténő viselkedéseket erősítettük meg. De mit csinálhatunk, ha egy viselkedést a kutya még csak véletlenül se ajánl fel önként? Például feküdni szeretnénk megtanítani kiskutyánkat, de

valahogy hiába várjuk, ha klikker van a kezünkben olyan izgatott, hogy nem nagyon fekszik le soha.

Ez esetben egy kicsit rásegíthetünk, hogy mégiscsak lefeküdjön. Vegyünk a kezünkbe egy jutalomfalatot és mutassuk meg a kutyának is, hogy ott van. Tegyük a tenyerünkbe a falatot és zárjuk össze az öklünk (nem kell

szorítani, csak annyira zárjuk be, hogy a kutya ne férhessen hozzá). Ültessük le a kiskutyát és jutalomfalatot fogó kezünket tegyük az orra elé, majd mozdítsuk el a kezünket úgy, hogy a földre kerüljön, körülbelül arra a helyre ahova a kutya orra kerülne, ha lefeküdne az ülő pozícióból. Itt két dolog történhet: ha a kutya felugrik az ülő pozícióból azonnal vegyük el a kezünket és álljunk fel, hogy még véletlenül se férhessen hozzá a

falathoz. Egy picit várjunk, majd próbáljuk meg újra. A másik lehetőség, hogy azért, hogy közelebb kerüljön a falathoz, elkezd lefeküdni. Ebben a pillanatban klikkeljünk és azonnal nyissuk ki a tenyerünket, hogy hozzáférjen a jutalomhoz (nem baj ha felugrik és úgy eszi meg, de ha fekve eszi meg az még jobb). Mozduljunk el egy kicsit, vagy csak ültessük fel a kutyát és ismételjük meg a gyakorlatot. Néhány alkalom után észre

fogjuk venni, hogy egyre határozottabban fekszik, amikor kezünket a földre visszük. Ismét gyakoroljuk ezt különböző helyeken, hogy a kutya megfelelően általánosíthasson.

Ha úgy gondoljuk, hogy a „csalival” teli kezünkkel már biztosan le tudjuk fektetni, itt az idő a következő lépcsőhöz. Nyilván azt szeretnénk, ha a

„feküdj” jelre bármikor lefeküdne a kutyánk és nem csak akkor, ha épp egy darab kolbásszal csalogatjuk le a földre. Ismételjük meg a gyakorlatot, de most már ne tegyünk a bezárt öklünkbe jutalomfalatot. Figyeljünk, hogy minden egyéb része a gyakorlatnak ugyanúgy nézzen ki. Próbáljuk meg, a már begyakorolt mozdulattal lefektetni a kutyát. Ha sikerült K/J. Természetesen itt már nincs a kezünkben semmi,

tehát a jutalom a zsebünkből jön. Ha felkel a kutya, amikor meghallja a klikkert, nem baj. A lényeg, hogy pontosan akkor klikkeljünk, amikor a könyöke elérte a földet. Gyakoroljunk így is és lassanként nem is kell becsukni az öklünket, elég, ha csak a megszokott föld felé történő mozdulatot tesszük, akár az ujjunkkal mutatva most már lefelé. Gyakoroljuk ezt is több helyen. Ha már magabiztosan le tudjuk fektetni kézjellel itt az ideje, hogy

bevezessük a hangjelet is.

Hasonlóan mint, mint az ültetésnél, adjuk ki a kézjelet a fekvésre és közben mondjuk a „fekszik” hangjelet is. Ezt a párosítást szintén 40-50 alkalommal erősítsük meg (K/J). Ha ez megvolt, próbáljuk kiadni csak a hangjelet. Ha a kutya reagál rá és lefekszik K/J. (figyelem! Ne változzon semmi más a környezetben, csak a

kézjel maradjon el. Tehát ha pl. eddig mindig a kutyával szemben, vagy mellette guggoltunk, akkor most is tegyünk úgy, különben túl sok minden fog változni és nem fogja érteni mit várunk tőle). Ezen túl már csak a hangjellel gyakoroljunk és természetesen az önálló fekvéseket most már nem kell megerősítenünk, csak azokat amik a fekszik jel után történtek. Ha a kutya már magabiztosan fekszik a hangjelre, próbáljuk meg

finoman változtatni, kiiktatni a többi jelet, pl. már nem guggolunk le, csak lehajolunk hozzá, aztán már felegyenesedve adjuk ki a jelet stb. A fantáziánkra (és elszántságunkra) van bízva, hogy mennyire általánosítjuk a viselkedést.

Látható, hogy az **rávezetéses módszer** segítségével sokkal könnyebb volt kialakítani az alap viselkedést, mintha ki kellett volna várjuk, hogy magától történjen, viszont egy komoly hátránya is volt. A jutalmat tartó kezünk mozdulata, illetve maga a jutalomfalat vált a fekvés kiváltó jelévé. E miatt sokat kellett dolgoznunk, hogy ezeket a jeleket fokozatosan kiiktassuk és csak hangjelre is sikeresen feküdjön a kutya. Ha ezt nem

tettük volna meg, kutyánk ugyan tudna feküdni, de csak akkor, ha van nálunk jutalomfalat és lemutogatunk vele a földre (és ez igazán nem nevezhető megbízható végrehajtásnak). A kezdeti könnyebbségnek tehát ára van. Mikor eldöntjük, hogy melyik módszert választjuk egy adott feladat tanításához, ezt mindig vegyük figyelembe.

Viselkedés formálás

Mit tehetünk, ha valami olyasmit szeretnénk tanítani, amit kutyánk nem csinál szinte soha magától, ugyanakkor jutalomfalat lobogtatásával sem tudjuk rávenni? Ilyen feladat például, ha integetni szeretnénk megtanítani a kutyát. Mindenki el tudja képzelni, hogy elég sokáig kellene várnunk, hogy a kutyánk egyszer csak

integessen egyet, hogy mi klikkelni tudunk. Másrészt az is belátható, hogy hiába lóbálunk az orra előtt egy virslit, nem fog rájönni, hogy attól jobb lábbal integetni kellene. Mi lehet tehát a megoldás? A probléma megoldása abban rejlik, hogy nincs szükség arra, hogy elsőre egy tökéletes integetést produkáljon. Elég ha csak

valami olyasmit csinál, ami a végleges gyakorlat irányába mutat. Vagyis elsőre nem várjuk el a véglegest viselkedést, hanem csak egy nagyon-nagyom kezdetleges változatát tanítjuk.

Az integetés esetében első

lépésnek az is elég, ha az ülő kutya, mondjuk áthelyezi a súlypontját a bal első lábára. Ültessük le a kutyát és várjunk. Biztos, hogy előbb utóbb mocorogni fog. Ha felállna, ültessük le újra. Mihelyst egy kicsit is valamelyik mellső lábát megemeli (vagy akár csak leveszi róla súlyát) K/J. Ismételjük a gyakorlatot, amíg a kutya

nem kezdi tudatosan emelgetni a lábát. (lehetőleg ugyanarra a lábára koncentráljunk – mondjuk a jobb lábra – mert ez könnyebbé teszi neki is a felismerést) Ha úgy gondoljuk, hogy már tudatosan helyezgeti át a súlypontját mindig, lépjünk a következő szintre.

Változtassunk szabályokat. Most már nem jár K/J a súlypontváltásra, csak akkor ha egy picit el is emeli a lábát a földtől, ha nem emelte, akkor nem kap. Dolgozzunk megint egy darabig az új kritérium szerint. Észrevesszük majd, hogy egyre sűrűbben emeli a lábát el a földtől. Amint úgy gondoljuk, hogy stabil a lábemelés, ismét

emeljük a szintet és most már csak akkor van K/J, ha mondjuk fél magasságba emelte a lábát. A lényeg, hogy minél apróbb lépésekben emeljük a követelményeinket, és soha ne lépjünk akkorát, hogy a következő szint teljesítésére a kutya esélytelen legyen. E módszer segítségével gyakorlatilag bármilyen

cselekvés megtanítható, még akkor is, ha magától a kutya soha nem produkálja és nem is kötődik hozzá felesleges illetve nem kívánatos jel, mint mondjuk a rávezetéses módszernél. Itt is van azonban buktató. E módszer helyes alkalmazása, gondos tervezést, fantáziát, önfegyelmet és **nagyon pontos**

időzítést kíván meg a kiképzőtől. Mindig pontosan tudnunk kell, hol vagyunk most és hova tartunk és milyen úton fogunk eljutni oda (az egyes lépéseket pontosan meg kell tervezni és be kell tartani a kiképzés során).

Modellezés

Ezt a módszert csak a teljesség kedvéért és zárójelben említeném meg, és alkalmazását **nem javaslom** senkinek. Gyakorlatilag arról van szó, hogy a kutyánkat fizikailag „belekényszerítjük” egy pozícióba, vagy végigvisszük egy

mozgássoron, majd ezt megerősítjük a végén. Használata nagyon nem ajánlott, mert éppen a kutya kezdeményezőképessége ellen dolgozik illetve, ha külső fizikai kényszert alkalmazunk, akkor általában minden élőlény alapreakciója

az ellenállás. Pl. ha lenyomom a kutya fenekét, akkor ő a hátsó lábával ennek ellenáll. Természetesen lehet, hogy én vagyok az erősebb és sikerül ülésbe kényszerítenem és ott mondjuk klikkelnem egyet, de lehet, hogy számára ez

nem az ülést mint pozíciót erősíti meg, hanem inkább az ültetéssel szembeni ellenállást mint cselekvést (hiszen számára az volt az aktív cselekvés). Legközelebb, még jobban ellenáll majd.)

Mint látható, viselkedések tanítására több módszer is létezik, de királyi út itt sincs természetesen. Mindenki türelme és elszántsága szerint választhat közülük. Látható, hogy az alap gyakorlatok pár nap

alatt jól megtaníthatóak egy kutyának. A későbbiekben szó lesz majd arról is, hogy milyen problémákkal találkozhatunk, ha felnőtt, más módszerrel képzett kutyákkal kezdünk klikkerezni...